

SAKSBEHANDLER
Ingunn Holm

VÅR REF.
24/03809-1

DERES REF.

VÅR DATO
03.02.2025

DERES DATO

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

Se mottakerliste

Riksantikvarens dialog med regionalforvaltningen – Nasjonale forventninger til kulturmiljøforvaltningen 2025

Riksantikvaren vil innledningsvis takke fylkeskommunene og Sametinget for det viktige arbeidet dere gjør på kulturmiljøfeltet.

I Stortingsmeldingen Meld. St. 16 (2019–2020), i tildelingsbrevet og instruksen til Riksantikvaren og i økonomireglementet, gir staten føringer om hva som er forventningene til Riksantikvaren i 2025. Føringene er et signal til kulturmiljøforvaltningen om hva som er viktige oppgaver i de kommende årene. Det samme er de nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging. Riksantikvaren ber fylkeskommunene og Sametinget om å legge dette forventningsbrevet til grunn for planleggingen av sitt arbeid.

Kulturmiljø er en viktig kilde til kunnskap om landets historie. Kulturmiljø er også en viktig ressurs i samfunnsutviklingen, både som "kunnskapsbank", som virkemiddel til næringsutvikling, og som redskap for å skape levende bygder, byer og tettsteder. God forvaltning av kulturmiljø er og viktig både for å redusere klimagassutslipp og for å sikre kulturmiljø i et endret klima.

Nasjonale mål og styringsparametere

Forvaltningen skal hvert år rapportere på de nasjonale miljømålene engasjement, mangfold og bærekraft. Måloppnåelsen vil leses over tid.

Nasjonale bevaringsstrategier

Arbeidet med nasjonale bevaringsstrategier er basert på kulturmiljømeldingen "Nye mål i kulturmiljøpolitikken – engasjement, bærekraft og mangfold" (2019-2020), som legger

vekt på å fornye og samordne offentlige virkemidler for å bevare kulturmiljøer. Fylkeskommunene og Sametinget har en viktig rolle i gjennomføringen av de nasjonale bevaringsstrategiene, og er avgjørende for at vi når de nasjonale målene for kulturmiljøforvaltningen. Nå som bevaringsstrategiene for kystens og landbrukets kulturmiljø er vedtatt, skal Riksantikvaren følge opp disse med handlingsplaner. Riksantikvaren ønsker en dialog om hvordan fylkeskommunene og Sametinget kan bidra inn handlingsplanarbeidet. Arbeidet med disse vil starte på nyåret med estimert ferdigstillelse innen første halvår 2025.

Regjeringen har vedtatt at det skal utvikles to nye bevaringsstrategier i 2025: "Bygder og byers kulturmiljø" og "Næringer og industriens kulturmiljø". I tråd med tilbakemeldinger fra regional kulturmiljøforvaltning vil Riksantikvaren legge opp til en forenklet medvirkningsprosess og redusere det samlede antall høringer. Regionalforvaltningens deltagelse er viktig, og det er positivt at høringene av strategiene behandles politisk for å sikre den faglige kvaliteten og nødvendig forankring av arbeidet.

I 2025 vil de prioriterte temaene i bevaringsstrategiene bli vektlagt i tilskudd til verdiskaping (post 77). Ytterligere informasjon om dette går fram av utlysningen av verdiskapingsmidler.

Fylkeskommunens rolle som kulturmiljøforvalter

Riksantikvaren har på oppdrag fra Klima- og miljødepartementet vurdert fylkeskommunenes og kommunenes oppfølging av Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for 2023-2027 på kulturmiljøfeltet. En spørreundersøkelse blant fylkeskommunene har gitt verdifull bakgrunnskunnskap.

Undersøkelsen viser stor variasjon i hvordan kulturmiljøinteresser prioriteres og forvaltes i plansaker, samt i hvilken utstrekning det fremmes innsigelser til planforslag som er i konflikt med nasjonale eller regionale interesser. Dette kan føre til at nasjonale kulturmiljø går tapt i enkelte fylker.

Både kommunene og fylkeskommunene opplever utfordringer knyttet til plankapasitet, plankompetanse og kulturmiljøfaglig kompetanse. Dette begrenser fylkeskommunenes evne til å gi veiledning og delta aktivt i planprosesser, noe som kan påvirke viktige nasjonale eller regionale interesser. Riksantikvaren vil i den sammenheng minne fylkeskommunene på de føringene som ligger i *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for 2023-2027* på kulturmiljøfeltet.

Kulturmiljøkompetanse i kommunene (KIK)

Fylkeskommunene og Riksantikvaren samarbeider om styrke kulturmiljøkompetansen i kommunene. Størstedelen av satsningen omfatter tilskudd til kommuner som utarbeider kulturmiljøplaner. Vi vil framover vektlegge at kulturmiljøplanene får

forankring i kommunenes øvrige planarbeid, og får politisk behandling. Bistand til både nødvendige revisjoner og ferdigstilling av kulturmiljøplaner vil bli prioritert. Det vil også bli prioritert at kulturmiljø integreres i beredskapsarbeid og ROS-analyser som en del av planarbeidet. Kommunene kan også gjennomføre egne risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS-analyser) for verdifulle kulturmiljø.

Fylkeskommuner som driver med veiledning til kommunene, kan søke om tilskudd. Det gjennomføres kurs for alle landets kommuner i samarbeid med fylkeskommunene. Det gode samarbeidet vi har hatt i dette arbeidet er avgjørende for å få gode og tilpassede kurs. De fire kursene for 2025 er nå bestemt. Fylker som ønsker kurs i 2026 kan ta kontakt.

Kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse

Riksantikvaren forvalter registeret *Kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse*, for å sikre oversikt og en bærekraftig forvaltning av kulturmiljøer i byer, tettsteder og landskap. Dette registeret er et viktig grunnlag for bærekraftig forvaltning av kulturmiljøverdiene.

Fylkeskommunene, Sametinget og Riksantikvaren samarbeider om å velge ut kulturmiljøer med regional og nasjonal interesse, med kommunene som høringspart. Riksantikvaren vil i årene framover legge vekt på å få fullført utarbeidelsen av dette registeret for hele landet, og oppfordrer alle aktører til å bidra i dette arbeidet og bruke registeret som et kunnskapsgrunnlag i arealplanlegging og samfunnsutvikling.

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket er en satsing som skal ivareta jordbruksdrift, natur- og kulturmiljøverdier i de utvalgte områdene gjennom tilskudd til drivere og eiere. Vi anmoder regional kulturmiljøforvaltning om å samarbeide med statsforvalterne om faglig oppfølging, og ber spesielt om at fylkeskommunene og Sametinget bidrar til å sikre at kulturarv og kulturmiljøverdier blir synlige temaer i forvaltningsplanene som utvikles for hvert område.

Risiko og sårbarhetsanalyser og beredskapsarbeid knyttet til kulturmiljøer

Regjeringen sier i stortingsmeldingen for totalberedskap at det er vesentlig at kulturarven tas vare på i beredskapssystemene. Riksantikvaren har utarbeidet en ny veileder for risiko- og sårbarhetsanalyser av kulturmiljø som lanseres i 2025. Riksantikvaren henstiller til fylkeskommunene om å gjøre seg kjent med veilederen og å oppfordre kommunene til å ta den i bruk.

Forvaltningen av verdensarven i Norge

Norge har en klar politisk ambisjon om å utvikle de åtte verdensarvstedene i Norge som fyrtårn for beste praksis i forvaltningen av natur- og kulturarv. Verdensarven skal være

eksempler på nyskapende og gode løsninger knyttet til pågående utfordringer som beredskap, klimaendringer og naturtap.

Riksantikvaren vil understreke viktigheten av at verdensarvområdene skal forvaltes på beste måte med bruk av eksisterende nasjonalt regelverk. Vi peker særlig på helhetlig samfunnsplanlegging gjennom plan- og bygningsloven. Riksantikvaren forventer at verdensarven og buffersonene omkring disse blir ivaretatt i planlegging.

Fylkeskommunene har en viktig oppgave som regional planmyndighet, veileder og innsigelsesmyndighet i dette planarbeidet. Riksantikvaren vil fortsette arbeidet med rådgiving, kursing og veiledning i arbeidet med forvaltningen av verdensarven, men understreker at forvaltningsansvaret først og fremst ligger hos lokal og regional forvaltning.

Riksantikvarens håndverksstrategi er lansert

Riksantikvaren ønsker at fylkeskommunene og Sametinget bidrar til oppfølging av strategiens handlingsplan. Det innebærer blant annet å etablere samarbeid internt i fylkeskommunene, mellom fylkeskommunene og med utdanningssektoren for å styrke utdannings- og opplæringsmulighetene innenfor tradisjonelle håndverksteknikker.

Vi håper også at fylkeskommunene og Sametinget bidrar med relevant veiledning, rådgivning og kurs til eiere, forvaltere og bedrifter i samarbeid med bygnings- og fartøyvernssentre og regionale bransjeforeninger.

Utvikling av digitale tjenester for kulturmiljøforvaltningen

Det siste året har vi sett hvordan teknologi i stadig større grad former både samfunnsdebatten og forventningene til den videre utviklingen. Riksantikvaren vil i 2025 utforske og initiere tiltak for å utnytte teknologi i forvaltningen. Vi setter pris på innspill fra regionalforvaltningen om funksjonalitet og innhold, og ber om bistand til å kvalitetssikre endringer i våre tjenester for best mulig nytte.

Arbeidet med *Orden i kulturmiljødata* (OK-data) fortsetter også i 2025. Det er en langvarig og omfattende satsing i kulturmiljøforvaltningen hvor fylkeskommunene og Sametinget har en viktig rolle som bidragsyter. En begrepskatalog det er enighet om, og god informasjonsforvaltning på alle nivå i kulturmiljøforvaltningen, er en forutsetning for å kunne levere gode digitale tjenester til kulturmiljøforvaltningen og publikum.

De nasjonale minoritetenes kulturmiljø

Fredning etter kulturminneloven betyr å gi kulturmiljø og kulturminner statusen av nasjonal verdi. Satsingen på de nasjonale minoritetenes kulturmiljø og kulturminner inngår i Norges iverksettelse av Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter, kulturmiljøpolitikken og Riksantikvarens fredningsstrategi. Riksantikvaren takker fylkeskommunene for innspillene og engasjementet i

registreringsarbeidet, og arbeidet med fredningssaker. Fylkeskommunenes arbeid har stor betydningen for å sikre kulturmiljøforvaltningen et godt kunnskapsgrunnlag, og mottar godt skussmål fra de berørte partene. Vi ser fram til videre samarbeid om dette temaet.

Oppfølging fra Riksantikvarens kontroll med tilskudd og dispensasjonsforvaltning

Riksantikvaren har i 2024 fulgt opp tema fra kontrollen i 2022.

Kontrollen viste at både dispensasjonsvedtak og tilskuddsvedtakene i for liten grad oppfyller kravene til begrunnelse i forvaltningsloven. Riksantikvaren forventer derfor at fylkeskommunene og Sametinget legger vekt på å følge kravene til begrunnelse i forvaltningsloven i behandlingen av søknader om tilskudd og dispensasjoner.

Kulturminneloven § 15 a andre ledd gir eiere rett til å få dekket antikvariske merkostnader helt eller delvis. Siden 2022 har det vært en økning i vedtak som viser til antikvariske merkostnader, dette er positivt, men det er uklart hvordan dette påvirker tilskuddsstørrelsen.

Forvaltningen må informere eiere om retten til dekning av antikvariske merkostnader, ved innvilgelse av søknad om dispensasjoner. Forskriften for tilskudd til kulturminner i privat eie gir fylkeskommunene og Sametinget mulighet til å gi tilskudd for merkostnader uten dispensasjon, basert på skjønn.

Det forventes at kulturmiljøforvaltningen begrunner hvordan antikvariske merkostnader legges til grunn ved bevilgning av midler og på hvilket grunnlag. Dette skal framgå av vedtakene til søkerne.

Tilskudd til private eiere av fredete kulturminner

Kulturminner som er fredet, midlertidig fredet eller der fredningssak er under behandling, skal prioriteres ved fordeling av tilskudd, jf. § 7 i forskrift for tilskudd til fredete kulturminner i privat eie (post 71). Det er gjort tydelig i statsbudsjettet at "Fredete kulturminner som er eid av privatpersoner, skal prioriteres ved fordeling av tilskudd". Riksantikvaren forventer derfor at fordeling av tilskudd først og fremst tilgodeser privatpersoner som eier fredete kulturminner.

Arbeidet med bevaring av kirker

Kirkebevaringsfondet med tilhørende bevaringsstrategi og tilskuddsforskrift, ble etablert i 2024, og et betydelig antall tilskudd er delt ut. Tilskudd til istandsetting og sikring av kirker vil utløse tiltak og endringer som kan få virkning for saksområder regional kulturmiljøforvaltning har ansvaret for. Dette gjelder særlig automatisk fredete middelalderkirkegårder og listeførte kirkers omgivelser. Riksantikvaren er opptatt av

god saksflyt mellom involverte myndigheter, og vil videreutvikle samhandlingsrutiner i samarbeid med regionalforvaltningen. Vi inviterer til dialog om dette.

EØS-midlene åpner for muligheter for samarbeidsprosjekter

I 2025 blir grunnlaget for den nye syvårsperioden med EØS-midler lagt. Midlene er en god anledning til å skaffe seg kunnskap, nettverk og inspirasjon utenfra. Vi oppfordrer fylkeskommunene til å vurdere om de har strategiske satsninger eller kunnskapsbehov, og kontakte Riksantikvaren om det er ønske om internasjonalt samarbeid knyttet til disse temaene.

Avsluttende ord

Riksantikvaren vil avslutningsvis takke fylkeskommunene og Sametinget for det viktige arbeidet som dere gjør på kulturmiljøfeltet, og for all den bistanden dere yter overfor Riksantikvaren. Dette gjelder for eksempel innspill til pågående strategiarbeid, bistand i konkrete prosjekter og ikke minst ulike former for rapporteringer og evalueringer. Riksantikvaren vil i så stor grad som mulig prøve å koordinere dette arbeidet slik at dette ikke innebærer unødig merarbeid og dobbeltarbeid for regionalforvaltningen.

Dersom det er noe vi bør være oppmerksomme på rundt oppfølgingen av de sentrale felles arbeidsfeltene, eller det er behov for råd eller bistand, så nøl ikke med å ta kontakt med oss.

Hilsen

Hanna Geiran

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Kopi til: Klima- og miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 OSLO

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Agder fylkeskommune		Postboks 788 Stoa	4809 ARENDAL
Akershus fylkeskommune		Schweigaards gate 4	0185 OSLO
Buskerud fylkeskommune		Hauges gate 89	3019 DRAMMEN
Finnmark fylkeskommune / Finnmárkku fylkkagiella / Finmarkun fylkinkomuuni		Postboks 701	9815 VADSØ
Innlandet fylkeskommune		Postboks 4404 Bedriftssenteret	2325 HAMAR
Møre og Romsdal fylkeskommune		Fylkeshuset, Postboks 2500	6404 MOLDE
Nordland fylkeskommune		Postboks 1485 Fylkeshuset	8048 BODØ
Oslo kommune		Rådhuset	0037 OSLO
Østfold fylkeskommune		Oscar Pedersens vei 39	1721 SARPSBORG
Rogaland fylkeskommune		Postboks 130 sentrum	4001 STAVANGER
Sametinget - Sámediggi		Ávjovárgeaidnu 50	9730 KARASJOK/Kárášjohka
Telemark fylkeskommune		Postboks 2844	3702 SKIEN
Troms fylkeskommune		Postboks 6600	9296 TROMSØ
Trøndelag fylkeskommune		Fylkets hus, Postboks 2560	7735 STEINKJER
Vestfold fylkeskommune		Postboks 1213 Trudvang	3105 TØNSBERG
Vestland fylkeskommune		Postboks 7900	5020 BERGEN